

ՆՈՒԱՐՍԱԿԻ ԴԱՇԻՆՔԸ

(1500 տվեակի մոտ իրով)

Այս տարի կը լրանայ 1500ամեակը Եռաբաթակի դաշնագրին, կ'արժէ պահ մը կանգ առնել այս հանգրուանին և յետագարձ ակնարկով մը վեր առնել, աւելի ճիշդ՝ իր բուն իմաստին մէջ բռնել և արժեքներ, դերն ու տարողութիւնը այդ դաշինքին, Ե. դարու ու տարողութիւնը այդ ու անկերպարան պատմութեան վրայ բացուած իրրեւ խառաքին անպայմանօրէն յաջորդող երկնազեղ արշալոյս մը:

Գերագոյն արժէքներու և արեամբ շահուած իրաւունքներու պահպանութեան համար պայքարները, զանազ իրադարձող ժողովուրդներուն անընկճելի կամքին յայտարար, միշտ ալ պսակուած են յաջողութեամբ և յաղթանակով: Երբեմն տակայն թափուած ջանքերուն պողպատեւորութիւնը կը յապաղի սերունդներու երկայնջամբ: Բացառութիւն չէին կրնար կազմել ձայն ժողովուրդը և վարչապետն զայն մարտը: 33 տարիներ ետք, մենք տիրացած էինք արդէն մեր նպատակին — ճշգրիտ ազատութիւն: Աւելիին չենք ցանկացած: Բաւ էր այդքանը, առեւտր պայմաններու մէջ, հողին մարմինը գերադաս համարող ժողովուրդի և համար:

Հասարակ տեղիք է բռնի թէ վարդաւանք թէ և նիւթապէս պարտուեցան, սակայն բարոյապէս յաղթեցին: Նիւթին և հողին, բիրտ ոյժին և բարոյական արժէքներուն դարերու խորքին եկող և յաւիտեաններուն դիմող դատան ու անտեղիտալի պայքարը: Բայց պէտք է խոստովանիլ թէ հարկ եղած չափով չէ չնշարւած արժէքն ու կարեւորութիւնը եռաբաթակի դաշնագրին, որուն կ'ակնարկէ «բարոյական յաղթանակ» բացատրութիւնը:

Մեծն Աղեքսանդրի ասպատակութիւնները խորխուռ ու կարճատեւ փառք մը հաղկի ճարեցին իր կայսրութեան, Նափօլէօնի արշաւանքները բարիք մը չբերին Ֆրանսայի, Հիթլէրի աշխարհակալական ախորժակներուն իբր հետեանք կիսուեցաւ Գերմանիան: Ա' չհաշուենք անհաշուելի մարդկային զոհերը և սե-

րունդներու ճիգն ու արիւնը խնդ քաղաքակրթութեան մը անփառունակ կործանումը, որուն փառապանքը պիտի թրջուէին թշուառ ու կիսաքաղց որսուկներու արցունքներով: Բաւարայդ ճեմնեհերուն նստեցող վրիպեցան իրենց թիրախէն, մինչ վարդանի կապարճը, Ղևոնդ Երէցի օրհնութիւնը վրան, ճեղքեց օրորմ մահուան ու խառաքին, անվրէպ հասնելու համար կեանքին ու յաղթանակին:

Տարբեր չէ այսօր ալ քաղաքական դիմագիծը մեր աշխարհին ու անոր տարածքին սփռուած մեր ժողովուրդին: Այսօր ալ չեն պակսիր աշխարհակալ ախորժակներ օնուցանող տիրակալներ, իրենց օտարէն ու խառաքին գործութեան կոթնած, որունք նիւթական հիմունքներու վրայ լոկ խորոխուած քաղաքակրթութիւն մը կը նկատեն բաւարար՝ վարդագոյն արշալոյս մը բանալու մարդկութեան առջև: Պատմութեան դասը չտորված ու սորվելիք ալ չունեցող մարդեր, մեծամիտ որջան խոթախոս: Բայց քրիստոնեան յուստահալ չի գիտեր, աւելի ճիշդ՝ իրաւունք չունի յուսահատելու: Ամէն Աւարայր ունի իր Նուարթակը, ճիշդ ինչպէս ամէն Գողգոթա ունի Յարութեան շունչը բուրդ իր գերեզմանը, ինչ փոյթ թէ երկուքին միջև լեցուած ժամանակը ըլլայ լայն ու դժնդակ: Հողին նետուած սերմերը անձրեւին ու ժամանակին կարիքը ունին, իրենց բարիքը մատուցելու մեր վայելքին: Այդ էր պտուղը, զոր քաղեցինք տղգովին, երբ Պարսից Պերսի արքան 484ին մեղի շնորհեց այն՝ ինչ որ զլացած էր Յաղկերի Բ.՝ 451ին: Այն է յաճախ ընթացքը պատմութեան:

Եթէ մենք, հոկառակ մեղի վիճակուած կարծիք Աւարայրներուն, կրցանք զոյատեւել և հաւնիլ այս օրերուն, պատճառը այն է որ մեր օրտին քաղաքի մէկ խորշին մէջ միշտ պահեցինք յոյսը արդարութեան ինչպէս անմահութեան: Այդ յոյսը չէ խառած մեզ անցեալին: Չի խառեր նաև ապագային, եթէ մեղի չպակսի իմաստութիւնը անոր ընկերացնելու ողջմեղութիւնն ու քաղաքական պարկեշտութիւնը:

ԳԵՈՐԳ Ս. ՃԻՆԻՎԻԶԵԱՆ